

15. Leonard, M., & Shapiro, J. (Eds.). (2022). *Strategic Sovereignty: How Europe Can Regain the Capacity to Act*. European Council on Foreign Relations (ECFR). [in English].
16. O'Neil, M. (2024). Rightward, populist drift in EU elections signals big Ukraine shift. *Responsible Statecraft*. Retrieved from: <https://responsiblestatecraft.org/european-aid-to-ukraine/> [in English].
17. Snyder, T. (2018). *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. New York: Tim Dugan Books. [in English].
18. Suedfeld, P., & Tetlock, P. E. (2014). Cognitive Complexity. In *The Encyclopedia of Political Behavior* (Eds.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications. [in English].
19. Taylor, A. J. P. (1961). *The Origins of the Second World War*. London: Atheneum. [in English].
20. Tetlock, P. E. (2005). *Expert Political Judgment: How Good Is It? How Can We Know?* Princeton: Princeton University Press. [in English].

УДК 327.56

DOI: 10.24144/2078-1431.2025.2(35).

Василь Яблонський,

доктор історичних наук, доцент,

завідувач кафедри міжнародних відносин

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID: 0000-0002-2998-7203

Вадим Караваєв,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID: 0009-0008-7825-420X

КРИЗА ЕФЕКТИВНОСТІ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті аналізується криза ефективності Ради Безпеки ООН, спричинена агресією РФ проти України та її зловживанням правом вето. Відсутність адекватної реакції ООН на дії Росії з 2014 р. стала передумовою повномасштабного вторгнення у 2022 р. Окреслюються наслідки кризи та деякі кроки для зміцнення механізмів колективної безпеки і забезпечення відповідальності (зокрема, через Генеральну Асамблею ООН) та реформування діяльності Ради Безпеки ООН для відновлення її дієздатності у протидії порушенням міжнародного миру та безпеки.

Ключові слова: Рада Безпеки ООН, право вето, колективна безпека, російсько-українська війна.

The article analyzes the crisis of effectiveness of the UN Security Council, caused by the aggression of the Russian Federation against Ukraine and its abuse of the veto power. The full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine has practically nullified the old architecture of global security and provoked a rethinking of the world order. The lack of an adequate UN response to Russia's actions since 2014 became a prerequisite for the full-scale invasion in 2022.

The consequences of the crisis and some steps to strengthen the mechanisms of collective security and ensure accountability (particularly through the UN General Assembly) and reform the activities of the UN Security Council to restore its capacity to counter violations of international peace and security are outlined.

The collective security system, the central element of which is the UN, was founded on a consensus basis among major powers to prevent aggression. At the same time, the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine revealed a fundamental institutional defect of this system, centered primarily around the veto power in the UN Security Council. A transition is observed from "centralized" collective security — the UN — to decentralized mechanisms of coalition security (for example, the "Ramstein" format, bilateral security guarantee agreements, etc.).

The veto power transformed an instrument for preventing conflicts into an instrument for their legalization, confirming the ineffectiveness of the existing collective security architecture in the context of aggression by a permanent member of the UN Security Council. This situation actualizes the issue of UN reform, especially the institution of the veto power, to prevent similar threats in the future.

Institutional renewal is critically necessary to restore the viability and effectiveness of both the UN Security Council and the UN as a whole. This transformation must be aimed at a fundamental task — transforming the UN Security Council from a “club of World War II victors” into an effective institution of multilateral arbitration, where the imperative of collective security will dominate over unilateral national interests. One such direction could be the creation of a UN Parliamentary Assembly.

Keywords: UN Security Council, veto power, collective security, Russian-Ukrainian war.

Постановка проблеми. Відсутність юридичної кваліфікації дій Росії на території нашої держави та вжиття адекватних заходів з боку ООН, починаючи з 2014 р., постали передумовами повномасштабного вторгнення у 2022 р. Відповідно до Статуту ООН Рада Безпеки ООН несе головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки. Водночас у зв'язку із агресією РФ проти України її діяльність була повністю паралізована. Росія, будучи постійним членом Ради Безпеки ООН, неодноразово зловживала своїм правом вето, блокуючи ухвалення будь-яких рішень, спрямованих на засудження її дій або застосування колективних заходів. Це створило глибоку кризу довіри до системи колективної безпеки, оскільки один із постійних членів став порушником міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У переважній більшості досліджень йдеться про зловживання РФ правом вето як основну причину зниження інституційної спроможності Ради Безпеки, а також про інституційну неспроможність механізмів ООН [1; 3; 7; 12], яка була закладена ще під час її створення, де інтереси країн-переможниць були поставлені вище за принцип колективної безпеки. Наразі відбуваються наукові обговорення щодо активізації діяльності Генеральної Асамблеї ООН, зокрема, вже запровадженої «ініціативи про вето» [7; 12], де постійний член Ради Безпеки ООН, який застосував вето, повинен пояснити своє рішення перед Генеральною Асамблеєю ООН [18]. Крім того, військова агресія проти України актуалізувала наукові дискусії про реформування Ради Безпеки ООН (розширення складу членів чи обмеження права вето) [17]. Загалом, наукові розвідки наголошують на необхідності реформування інституцій ООН [9; 15], а також пошуку альтернативних структур колективної безпеки та механізмів посередництва за межами Ради Безпеки ООН [4; 5; 6; 8; 12], враховуючи її неієднотність.

Мета статті — аналіз наслідків кризи ефективності Ради Безпеки ООН, спричиненої зловживанням правом вето РФ в умовах її агресії проти України.

Методологія дослідження. Методологія дослідження поєднує: аналіз та синтез — для окреслення кризи ефективності Ради Безпеки ООН

та формування рекомендацій щодо колективної безпеки; порівняльний аналіз — для зіставлення підходів до безпеки та оцінки ефективності Ради Безпеки ООН відносно інших інституцій; системний підхід — для розгляду Ради Безпеки ООН і системи колективної безпеки як взаємопов'язаних структур; теоретичне моделювання — для оцінки потенційних шляхів реформування Ради Безпеки ООН та пошук інших механізмів зміцнення колективної безпеки. Ці методи забезпечують комплексне дослідження політико-правових та інституційних аспектів кризи безпеки, яке необхідне для розробки обґрунтованих шляхів її подолання.

Результати дослідження. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну фактично обнулило стару архітектуру глобальної безпеки та спровокувало переосмислення світового порядку.

Нехтування Росією норм міжнародного права постало небезпечним прецедентом, який підірвав довіру до багатосторонніх та двосторонніх безпекових угод, зруйнувавши цим підвалини міжнародної системи довіри та гарантії безпеки («Будапештський меморандум нічого не гарантує»).

Порушення гарантій, наданих Україні в обмін на відмову від її ядерного арсеналу, призводить до аксіоми: «денуклеаризація небезпечна», що постає загрозою для розповсюдження зброї масового ураження. Держави, які перебувають у зоні ризику, можуть розглядати ядерний статус як дієвий запобіжник для гарантування свого суверенітету та територіальної цілісності.

Агресія РФ поєднує конвенційні бойові дії з енергетичним, інформаційним та екологічним терором, що зумовлює конституювання хаосу в системі міжнародних відносин і наростання загроз транснаціонального тероризму, оскільки держави-агресори отримують легітимізацію використання нетрадиційних методів впливу та деструкції.

В умовах нівелювання фундаментального принципу міжнародного права — «договори мають виконуватися» (*Pacta sunt servanda*) держави будуть намагатися віднайти позаправові механізми забезпечення своєї безпеки, що може спонукати до більшої глобальної нестабільності.

З 2014 р. по 2022 р. стратегія РФ була спрямована на примус України та її міжнародних партнерів до фокусування на врегулюванні конфлікту на Донбасі та на мінімізації гуманітарних, економічних і безпекових наслідків, що забезпечувало Росії можливість маргіналізувати питання анексії Автономної Республіки Крим у глобальному політичному дискурсі. Водночас надання військової та політичної підтримки маріонетковим квазідержавним утворенням (т. зв. «ДНР», «ЛНР») та систематичне ігнорування положень Мінських домовленостей сприяло закріпленню контролю над окупованими українськими територіями.

Після повномасштабного вторгнення у 2022 р. стратегічні цілі Кремля залишилися незмінними: знищення державності та поглинання території України. Одним із стратегічних імперативів утвердження сучасної системи політичної влади в Росії є створення сприятливих передумов для відтворення радянського геополітичного проєкту. Позиція РФ щодо розпаду СРСР характеризується виразним ревізіонізмом. Ця позиція була чітко зафіксо-

вана у зверненні Путіна до федеральних зборів у 2005 р., де крах СРСР був окреслений як «найбільша геополітична катастрофа минулого століття» [8]. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в 2022 р. постало черговою фазою її збройної агресії проти нашої держави задля подальшої реколонізації й інкорпорації наших територій до «неорадянського проекту».

Наполягання РФ (як до 2022 р. через Мінські угоди, так і зараз — через пряме воєнне вторгнення та політичні ультиматуми) на «нейтральному» статусі України є спробою утвердити постійний інструмент впливу на її внутрішню та зовнішню політику та заблокувати повноправне членство України в ЄС та НАТО (аналогічно сценарію Республіки Сербської у Боснії та Герцеговині) [3].

Відповідно до Статуту ООН та Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX) «Визначення агресії» дії РФ, включаючи анексію й окупацію українських територій, постають актами агресії. Ігнорування цих порушень створило для Росії відчуття безкарності та підірвало ефективність системи колективної безпеки, що, у свою чергу, сприяло подальшій ескалації та повномасштабному вторгненню. Протидія актам російської агресії, пошук дієвих механізмів колективної безпеки та деокупація українських територій залишаються нагальними питаннями для України та міжнародної спільноти.

Правова кваліфікація дій Росії та відповідне реагування належить до компетенції Ради Безпеки ООН (ст. 39 Статуту ООН), яка є головним органом, відповідальним за підтримання міжнародного миру та безпеки. Однак РФ, зловживаючи правом вето як постійний член Радбезу ООН, систематично блокує будь-які рішення щодо засудження її агресії проти України чи вжиття колективних заходів. Це ставить під сумнів саму архітектуру системи колективної безпеки, закріпленої у Статуті ООН.

Україна також звернулася до Міжнародного Суду ООН, ініціювавши низку позовів щодо порушення Росією її міжнародно-правових зобов'язань. Зокрема, 2017 р. Україна ініціювала справу, обґрунтовану порушенням РФ Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму (ICSFT) та Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (ICERD). 31 січня 2024 р. Міжнародний Суд виніс рішення по суті, встановивши, що РФ частково порушила зобов'язання за обома конвенціями [11]. Хоча Суд і відхилив більшість вимог через консервативне та вузьке тлумачення конвенцій (особливо, ICSFT), сам факт встановлення порушень з боку РФ є прецедентом [6]. Загалом, таке рішення юридично легітимізує позицію України як жертви агресії на найвищому судовому рівні ООН, створюючи політико-правову основу для її використання на інших міжнародних майданчиках.

Крім того, 2 лютого 2024 р. Міжнародний Суд ООН ухвалив ключове рішення щодо попередніх заперечень у справі «Звинувачення у геноциді» (Україна проти РФ) [10]. Це рішення має неоднозначне значення для міжнародного права та протидії російській агресії. Хоча суд одноголосно і підтвердив свою юрисдикцію для розгляду по суті питання, водночас — підтримав заперечення Росії, постановивши, що неправдиві звинувачен-

ня в геноциді та подальше застосування сили (агресія) не підпадають під дію Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Таке рішення створює прецедент, який потенційно обмежує здатність міжнародного співтовариства використовувати Конвенцію для боротьби з агресією, заснованою на неправдивій пропаганді геноциду, що на думку дослідників, викликає серйозне занепокоєння щодо тлумачення та застосування міжнародного права в складних геополітичних контекстах [5].

Водночас виконання будь-якого рішення Міжнародного Суду ООН щодо РФ є малоімовірним, оскільки вона відкрито ігнорує обов'язкові міжнародно-правові зобов'язання, зокрема наказ Суду від 16 березня 2022 р. про припинення агресії та виведення військ з території України. Відповідно до статті 94 Статуту ООН, забезпечення виконання рішень Міжнародного Суду ООН покладається на Раду Безпеки ООН, проте цей механізм повністю паралізований, оскільки Росія скористається своїм правом вето, щоб заблокувати будь-яку резолюцію, спрямовану на примусове виконання судового рішення.

Дискусія щодо реформування Ради Безпеки ООН, що розпочалася фактично з перших десятиліть існування організації, відображає фундаментальну невідповідність між її структурою та динамічною геополітичною дійсністю. Незважаючи на майже три десятиліття дебатів та висування численних пропозицій, реформа залишається паралізованою, що лише поглиблює кризу легітимності Ради Безпеки ООН.

1993 р. було створено Робочу групу відкритого складу, що ознаменувало офіційний старт переговорів. За 32 роки її роботи було окреслено коло проблем: склад Радбезу ООН, право вето, робочі методи та прозорість, але жодного компромісного рішення не було знайдено. «Одним із результатів, досягнутих групою, стала резолюція, схвалена Генеральною Асамблеєю A/RES/53/30 від 23 листопада 1998 р., який підтвердив важливість досягнення згоди і постановив не приймати жодної резолюції та рішення з питання про справедливе представництво у Радбезі ООН та розширення його членського складу та пов'язаних із цим питань, якщо за це не буде подано принаймні дві третини голосів Генеральної Асамблеї» [1, с. 38].

Загалом, дискусії щодо реформування Ради Безпеки ООН були зосереджені навколо двох ключових питань: *розширення членства* (Група G4 — Німеччина, Японія, Індія, Бразилія — створення шести нових постійних місць без права вето; Рух «Єдність на користь консенсусу» — Італія, Іспанія, Канада, Пакистан та ін. — збільшення кількості непостійних місць (до 25-27 членів) для забезпечення ротації та представництва; Езулівнійський консенсус — надання державам Африки двох постійних місць із правом вето; Ініціативи Разалі (1997 р.); плани Генерального секретаря Кофі Аннана (2005 р.) та *права вето* (зокрема, пропозиції про обмеження вето (наприклад, лише для статті VII Статуту ООН) чи надання Генеральній Асамблеї ООН права його подолати).

По суті, пошук шляхів реформування перетворився на перманентний форум для висловлення позицій, а не на механізм для прийняття рішень.

Криза ефективності Радбезу ООН є прямою функцією її структурної архаїчності та небажання деяких її постійних членів адаптуватися до вимог сучасної системи колективної безпеки. Проведення значних змін вимагатиме перегляду Статуту ООН та відмови членів Ради Безпеки ООН від привілеїв, що, на фоні російської агресії, робить перспективи реформи примарними. Існує ризик, що ООН, як ключова інституція світової безпеки, вичерпала себе у своєму сучасному вигляді.

Для усунення цієї геополітичної дилеми та забезпечення адекватної міжнародної реакції на порушення Статуту ООН з боку постійного члена Ради Безпеки ООН доцільно зосередитися на таких питаннях.

Консолідація міжнародних зусиль щодо реформування Радбезу ООН, зокрема, шляхом обмеження права вето постійних членів у випадках, які стосуються найтяжчих міжнародних злочинів. У 2024 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила «Пакт в ім'я майбутнього», у якому питання про право вето окреслено одним із ключових елементів реформи Ради Безпеки [14, с. 27]. Право вето задумувалося як механізм забезпечення єдності великих держав перед загрозами миру та міжнародній стабільності. На практиці, воно ж перетворилося на інструмент захисту держави-агресора своїх геополітичних амбіцій. «Право «вето», на думку багатьох політичних діячів, науковців та самої ООН, враховуючи спробу організації скасувати його, стало фактичним дозволом постійного учасника зловживати та маніпулювати процесом прийняття рішень Радою Безпеки» [7, с. 427]. Право вето заблокувало застосування Розділу VII Статуту ООН, який передбачає примусові заходи, включно з військовими. По суті, це залишило ООН лише з інструментами політичного засудження, — через Генеральну Асамблею, які є рекомендаційними та не мають примусової сили.

Починаючи з 1990 р., використання права вето у Раді Безпеки ООН демонструє визначений тренд. Так, «США переважно застосовують вето щодо резолюцій, пов'язаних із ізраїльсько-палестинським конфліктом. РФ використовує цей інструмент для захисту своїх стратегічних інтересів, зокрема у питаннях, що стосуються Сирії та України. КНР, після тривалого періоду утримання, нещодавно почала активніше застосовувати вето, майже завжди синхронно з Росією. Водночас, Франція та Велика Британія не вдавалися до застосування права вето з 1990 року» [12].

Наразі серед пропозицій, спрямованих на реформування права вето, виокремлюються такі ключові ініціативи: обмеження, які б запобігали використанню вето у випадках злочинів проти людяності, геноциду та інших критичних порушень норм міжнародного права; вимога, щоб вето було підтримане принаймні ще одним постійним членом; зобов'язання держави, яка використовує вето, обґрунтовувати своє рішення перед Генеральною Асамблеєю ООН; визнання вето недійсним, коли проти нього є кваліфікована більшість у Генеральній Асамблеї [12]. Варто також зазначити, що у 2022 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію, запроваджуючи механізм, який передбачає скликання Головою Генасамблеї протягом 10 робочих днів засідання для проведення дебатів щоразу, коли у Раді Безпеки ООН застосовується право вето [18]. Загалом, це

підвищує роль ГА ООН у нагляді над прерогативами постійних членів Радбезу ООН.

Реформування Статуту ООН і створення Парламентської Асамблеї ООН. У 2024 р. в Global Governance Forum був опублікований «Другий Статут Організації Об'єднаних Націй: модернізація ООН для нового покоління», спрямований на кардинальну реформу ООН. Ініціатива закликає до скликання конференції з перегляду Статуту ООН (відповідно до ст. 109), щоб розглянути ці реформи та оновити архітектуру глобального управління. Після майже вісімдесяти років чинний Статут ООН більше не відповідає своєму призначенню. Світ стикається з численними кризами та екзистенційними загрозами, що виходять за межі тих, для яких була задумана організація [9].

Відповідно до проекту пропонується створення Парламентської Асамблеї ООН, яка покликана перетворити ООН з організації лише держав на організацію держав і народів — «States and People», що має суттєво підвищити її представництво та легітимність. Генеральна Асамблея та Парламентська Асамблея мають отримати право скасовувати вето Ради Безпеки ООН та ухвалювати резолюції, які є обов'язковими для держав. Також пропонується, що Статут ООН повинен стати кон'юнктурним документом та підлягатиме частішим змінам. Поріг для внесення поправок було послаблено у проекті, оскільки вони не вимагатимуть схвалення постійних членів Ради Безпеки [16].

Крім того, відповідно до вищезазначеного проекту пропонується розширити склад Ради Безпеки ООН до 25 членів. Це включає п'ять постійних членів, нову категорію з п'яти членів, обраних на поновлювані шестирічні строки від кожного регіону, а також п'ятнадцять членів, обраних на трирічні не поновлювальні строки.

Водночас, як наголошують дослідники, збільшення кількості членів Радбезу ООН — як обраних, так і постійних — не обов'язково полегшить прийняття рішень, оскільки одного негативного голосу від постійного члена достатньо, щоб заблокувати резолюцію, якщо право вето зберігається. А тому, було б корисніше розширити Раду Безпеки ООН, включивши до неї регіональні організації, такі як ЄС та Африканський Союз, хоча б лише з дорадчим голосом. Це могло б заохотити держави до посилення координації на регіональній основі та сприяти колективній безпеці [12]. Також відповідно до деяких пропозицій пропонується розширення Ради безпеки ООН до 20 членів, включно із десятьма постійними членами. Вето будь-якого постійного члена може бути скасоване «супербільшістю» голосів, наприклад, 16 голосами [17].

Активне залучення держав Глобального Півдня до обговорень щодо реформування ООН. Більшість країн Глобального Півдня виступають за скасування права вето або його обмеження. Водночас, якщо ж право вето збережеться, то воно має бути надане й новим постійним членам Ради Безпеки ООН, які представлятимуть Глобальний Південь. Зокрема, Індія вважає це «необговорюваним питанням» для забезпечення справедливого представництва Глобального Півдня. «Група африканських держав, L.69 та більшість

держав Глобального Півдня висловлюються за скасування вето, але також заявляють, що у разі створення додаткових постійних місць і збереження вето існуючими постійними членами, право вето повинно бути надане і цим додатковим постійним членам» [13, р. 11].

Подальше оскарження неправомірності здійснення РФ повноважень у Раді Безпеки ООН та ООН у цілому. Припинення існування СРСР ставить під сумнів правомірність застосування принципу континуїтету до членства РФ в ООН без належної процедури. Відсутність, зокрема, резолюції Генеральної Асамблеї ООН, аналогічної тій, яка визначила представництво КНР замість Китайської Республіки (2758 (XXVI) від 25.10.1971 р.), підкреслює юридичну незавершеність цього заміщення, вимагаючи від головних органів ООН остаточного правового визначення. Україна в 2022 р. ініціювала комплексний процес, спрямований на оскарження перебування РФ в ООН [2]. У цьому зв'язку варто проаналізувати пропозицію Т. Гранта щодо можливостей позбавлення присутності Росії у якості постійного члена Ради Безпеки ООН за допомогою 17 Правил «Тимчасових правил процедури Ради Безпеки» [15].

Активізація потенціалу Генеральної Асамблеї ООН навколо Резолюції 377 (V) «Єдність на користь миру», зокрема створення Спеціального трибуналу для України щодо злочину агресії. Резолюція 377 дозволяє скликати надзвичайну спеціальну сесію Генеральної Асамблеї ООН та надавати рекомендації членам ООН щодо колективних заходів, включаючи застосування сили, якщо Радбез ООН не може діяти через відсутність одностайності постійних членів. Зокрема, відповідно до Резолюції Ради безпеки ООН 2623 (2022) від 27 лютого 2022 р. було скликано одинадцяту надзвичайну спеціальну сесію Генеральної Асамблеї ООН (вперше за останніх сорок років за вимогою Радбезу ООН). Крім того, використовуючи процедуру Резолюції 377 (V), Україна може звернутися до Генеральної Асамблеї для ухвалення резолюції про створення трибуналу щодо злочину агресії проти України, при цьому моделлю для самого трибуналу може слугувати трибунал для Сьєрра-Леоне [4].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Відновлення територіальної цілісності нашої держави в межах кордонів, визнаних світовою спільнотою, постає необхідною умовою існування та сталого розвитку української державності, а також забезпечення міжнародного миру та безпеки.

Система колективної безпеки, центральним елементом якої є ООН, була заснована на консенсусній основі серед великих держав для запобігання агресії. Водночас збройна агресія РФ проти України виявила фундаментальний інституційний дефект цієї системи, зосереджений, передусім, навколо права вето в Раді Безпеки ООН. Спостерігається перехід від «централізованої» колективної безпеки — ООН до децентралізованих механізмів коаліційної безпеки (наприклад, формат «Рамштайн», двосторонні угоди про гарантії безпеки тощо). Право вето перетворило інструмент запобігання конфліктам на інструмент їхнього узаконення, що підтвердило недієздатність існуючої архітектури колективної безпеки в умовах агресії постійного члена Ради Безпеки ООН. Ця ситуація актуалізує питання ре-

формування ООН, особливо інституту права вето, аби запобігти подібним загрозам у майбутньому.

Для відновлення життєздатності та ефективності як Ради Безпеки ООН, так і ООН у цілому, критично необхідне інституційне оновлення. Ця трансформація має бути спрямована на фундаментальне завдання — перетворення Радбезу ООН з «клубу переможців» Другої світової війни на ефективний інститут багатостороннього арбітражу, де імператив колективної безпеки буде домінувати над односторонніми національними інтересами. Одним із таких напрямом може бути створення Парламентської Асамблеї ООН.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буряченко О. РЕФОРМА РАДИ БЕЗПЕКИ ООН: ХРОНОЛОГІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Політичні науки та методи викладання соціально-політичних дисциплін*. 2023. 22(33). С. 35-45.
2. Заява МЗС України щодо нелегітимності перебування Російської Федерації в Раді Безпеки ООН та Організації Об'єднаних Націй у цілому. URL : <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-nelegitimnosti-perebuvannya-rosijskoyi-federaciyi-v-radi-bezpeki-oon-ta-organizaciyi-obyednanih-nacij-u-cilomu> (дата звернення: 19.10.2025).
3. Караваєв В. Можливості протидії російській агресії на рівні ООН. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 5. С. 28-32.
4. Спеціальний трибунал для України щодо злочину агресії — роль Генеральної Асамблеї ООН. URL : <https://www.justsecurity.org/85131/special-tribunal-ukraine-crime-of-aggression-role-of-un-ua/> (дата звернення: 19.10.2025).
5. Спільна заява FIDH, Центру громадянських свобод, Харківської правозахисної групи та АДЦ «Меморіал» щодо останніх рішень Міжнародного суду ООН у справах «Україна проти Росії». URL : <https://ccl.org.ua/claims/spilna-zayava-fidh-czentru-gromadyanskyh-svobod-harkivskoyi-pravozahysnoyi-grupy-ta-adcz-memorial-shhodo-ostannih-rishen-mizhnarodnogo-sudu-oon-u-spravah-ukrayina-proti-rosiyi/> (дата звернення: 19.10.2025).
6. Чи успішні рішення Міжнародного суду ООН у справах «Україна проти Росії»: висновки експертів. URL : <https://zmina.ua/event/chy-uspishni-rishennya-mizhnarodnogo-sudu-oon-u-spravah-ukrayina-proti-rosiyi-vysnovky-ekspertiv/> (дата звернення: 19.10.2025).
7. Шульган І. Слід російської федерації в ООН: право «вето». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. Львів : Видавництво Львівської політехніки. 2023. № 4 (40). С. 425-430.
8. Яблонський В. Можливі сценарії повернення Криму. *Донбас і Крим : ціна повернення : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко*. Київ : НІСД, 2015. С. 416-428; Яблонський В. Жертви російської гібридної агресії. *Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна*. Харків : Фоліо, 2017. С. 191-196.
9. A Second United Nations Charter: Modernizing the UN for a New Generation. URL : <https://globalgovernanceforum.org/wp-content/uploads/2024/09/A-Second-United-Nations-Charter.pdf> (дата звернення: 19.10.2025).

10. Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation: 32 States intervening). URL : <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20240202-pre-01-00-en.pdf> (дата звернення: 19.10.2025).
11. Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian Federation). URL : <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/166/166-20240131-pre-01-00-en.pdf> (дата звернення: 19.10.2025).
12. Daniele Archibugi. Reforming the UN Security Council: enlargement is not enough. URL : <https://www.democracywithoutborders.org/36950/reforming-the-un-security-council-enlargement-is-not-enough/> (дата звернення: 19.10.2025).
13. Future of Global Governance: Perspectives from Global South. URL : <https://www.globalpolicywatch.org/futureofglobalgovernance/wp-content/uploads/2024/09/Future-of-Global-Governance-Perspectives-from-global-south.pdf> (дата звернення: 19.10.2025).
14. Pact for the Future (2024) [New York] : UN, 20 Sept. 2024. URL : <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/n24/252/89/pdf/n2425289.pdf> (дата звернення: 19.10.2025).
15. Removing Russia from the Security Council : Part Two. URL : <http://opiniojuris.org/2022/10/19/removing-russia-from-the-security-council-part-two/> (дата звернення: 19.10.2025).
16. Revision of UN Charter discussed in New York, draft proposal presented. URL : <https://www.democracywithoutborders.org/33598/revision-of-un-charter-discussed-in-new-york-draft-proposal-presented/> (дата звернення: 19.10.2025).
17. SHANG-JIN WEI. How to Reform the UN Security Council. URL : <https://www.project-syndicate.org/commentary/making-un-security-council-more-representative-and-effective-by-shang-jin-wei-2024-09> (дата звернення: 19.10.2025).
18. United Nations General Assembly. (2022). Standing mandate for a General Assembly debate when a veto is cast in the Security Council (A/RES/76/262). URL : <https://docs.un.org/en/a/res/76/262> (дата звернення: 19.10.2025).

REFERENCES

1. Buriachenko, O. (2023). REFORMA RADY BEZPEKY OON: KhRONOLOHIYa TA PERSPEKTYVY [UN Security Council Reform: Chronology and Prospects]. Scientific Journal of Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University. Political Sciences and Methods of Teaching Socio-Political Disciplines, 22(33), 35-45 [in Ukrainian].
2. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (n.d.). Zayava MZS Ukrainy shchodo nelehitymnosti perebuvannia Rosiyskoi Federatsii v Radi Bezpeky OON ta Orhanizatsii Obiednanykh Natsii u tsilomu [Statement by the MFA of Ukraine on the illegitimacy of the Russian Federation's presence in the UN Security Council and the United Nations as a whole]. Retrieved October 19, 2025, from <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-nelegitimnosti-perebuvannya-rosijskoyi-federaciyi-v-radi-bezpeki-onn-ta-organizaciyi-obyednanih-nacij-u-cilomu> [in Ukrainian].
3. Karavaiev, V. (2017). Mozhlyvosti protydii rosiiskii ahresii na rivni OON [Opportunities for Countering Russian Aggression at the UN Level]. Scientific Notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, (5), 28-32 [in Ukrainian].

4. Spetsialnyy trybunal dlya Ukrainy shchodo zlochynu ahresii — rol Heneralnoi Asamblei OON [Special Tribunal for Ukraine on the Crime of Aggression — the Role of the UN General Assembly]. (n.d.). Retrieved October 19, 2025, from <https://www.just-security.org/85131/special-tribunal-ukraine-crime-of-aggression-role-of-un-ua/> [in Ukrainian].
5. FIDH, Center for Civil Liberties, Kharkiv Human Rights Protection Group, and ADC “Memorial”. (n.d.). Spilna zayava FIDH, Tsentru hromadianskykh svobod, Kharkivskoi pravozakhysnoi hrupy ta ADTs «Memorial» shchodo ostannikh rishen Mizhnarodnoho sudu OON u spravakh «Ukraina proty Rosii» [Joint Statement by FIDH, Center for Civil Liberties, Kharkiv Human Rights Protection Group and ADC “Memorial” on the latest decisions of the UN International Court of Justice in cases of “Ukraine v. Russia”]. Retrieved October 19, 2025, from <https://ccl.org.ua/claims/spilna-zayava-fidh-czentru-gromadyanskyh-svobod-harkivskoyi-pravozahysnoyi-grupy-ta-adcz-memorial-shhodo-ostannih-rishen-mizhnarodnogo-sudu-onn-u-spravah-ukrayina-proty-rosiyi/> [in Ukrainian].
6. Chy uspishni rishennia Mizhnarodnoho sudu OON u spravakh “Ukraina proty Rosii”: vysnovky eksperiv [Are the decisions of the UN International Court of Justice in cases of “Ukraine v. Russia” successful: expert conclusions]. (n.d.). Retrieved October 19, 2025, from <https://zmina.ua/event/chy-uspishni-rishennya-mizhnarodnogo-sudu-onn-u-spravah-ukrayina-proty-rosiyi-vysnovky-ekspertiv/> [in Ukrainian].
7. Shulhan, I. (2023). Slid rosiiskoi federatsii v OON: pravo «veto» [The Trace of the Russian Federation in the UN: the Right of “Veto”]. Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences, (40), 425-430 [in Ukrainian].
8. Yablonskyi, V. (2015). Mozhlyvi stsenarii povernennia Krymu [Possible Scenarios for the Return of Crimea]. In V. P. Horbulin, O. S. Vlasuk, E. M. Libanova, O. M. Liashenko (Eds.), Donbas i Krym : tsina povernennia : monohrafiia [Donbas and Crimea: the Price of Return: Monograph], 416–428 [in Ukrainian]; Yablonskyi, V. (2017). Zhertvy rosiiskoi hibrydnoi ahresii [Victims of Russian Hybrid Aggression]. In V. P. Horbulin, Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front: monohrafiia [Global Hybrid War: Ukrainian Front: Monograph], 191–196 [in Ukrainian].
9. A Second United Nations Charter: Modernizing the UN for a New Generation. (2024). Retrieved October 19, 2025, from <https://globalgovernanceforum.org/wp-content/uploads/2024/09/A-Second-United-Nations-Charter.pdf> [in English].
10. International Court of Justice (ICJ). (2024). Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation: 32 States intervening). Retrieved October 19, 2025, from <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20240202-pre-01-00-en.pdf> [in English].
11. International Court of Justice (ICJ). (2024). Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian Federation). Retrieved October 19, 2025, from <https://www.google.com/search?q=https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/166/166-20240131-pre-01-00-en.pdf> [in English].
12. Archibugi, D. Reforming the UN Security Council: enlargement is not enough. Retrieved October 19, 2025, from <https://www.democracywithoutborders.org/36950/reforming-the-un-security-council-enlargement-is-not-enough/> [in English].

13. Future of Global Governance: Perspectives from Global South. (2024). Retrieved October 19, 2025, from <https://www.globalpolicywatch.org/futureofglobalgovernance/wp-content/uploads/2024/09/Future-of-Global-Governance-Perspectives-from-global-south.pdf> [in English].
14. United Nations (UN). (2024). Pact for the Future (A/RES/79/1, 20 Sept. 2024). New York: UN. Retrieved October 19, 2025, from <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/n24/252/89/pdf/n2425289.pdf> [in English].
15. Removing Russia from the Security Council: Part Two. (2022). Retrieved October 19, 2025, from <http://opiniojuris.org/2022/10/19/removing-russia-from-the-security-council-part-two/> [in English].
16. Revision of UN Charter discussed in New York, draft proposal presented. Retrieved October 19, 2025, from <https://www.democracywithoutborders.org/33598/revision-of-un-charter-discussed-in-new-york-draft-proposal-presented/> [in English].
17. Shang-Jin Wei. (2024). How to Reform the UN Security Council. Retrieved October 19, 2025, from <https://www.project-syndicate.org/commentary/making-un-security-council-more-representative-and-effective-by-shang-jin-wei-2024-09> [in English].
18. United Nations General Assembly. (2022). Standing mandate for a General Assembly debate when a veto is cast in the Security Council (A/RES/76/262). Retrieved October 19, 2025, from <https://docs.un.org/en/a/res/76/262> [in English].

УДК 351.86(042.5)

DOI: 10.24144/2078-1431.2025.2(35).

Ігор Тодоров,доктор історичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних студій
та суспільних комунікацій

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Наталія Тодорова,кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

У статті досліджено трансформацію зовнішньополітичної стратегії України в умовах широкомасштабної російської агресії, розпочатої 24 лютого 2022 року. Проаналізовано ключові напрями дипломатичної діяльності України, зокрема: мобілізацію міжнародної підтримки, отримання військово-технічної допомоги, реалізацію санкційної політики, європейську та євроатлантичну інтеграцію, а також міжнародно-правові та гуманітарні ініціативи. Значну увагу приділено публічній дипломатії та інформаційним стратегіям, які стали дієвим інструментом протидії російській пропаганді та формування глобальної коаліції на підтримку України. Оцінено досягнення та обмеження дипломатичних зусиль, окреслено виклики безпекового, гуманітарного та економічного характеру, що постали перед Україною. Визначено уроки з попередніх прорахунків дипломатії та сформульовано прогноз її майбутнього розвитку в контексті формування нової архітектури європейської та міжнародної безпеки.

Ключові слова: Україна, зовнішня політика, дипломатія, міжнародна безпека, санкції, публічна дипломатія, міжнародно-правові механізми, ЄС, НАТО, російсько-українська війна.

The article examines the broad transformation of Ukraine's foreign policy strategy in the context of large-scale Russian aggression launched on February 24, 2022. The key areas of Ukraine's diplomatic activity are analyzed, in particular: mobilization of international support, receipt of military-technical assistance, implementation of sanctions policy, European and Euro-Atlantic integration, as well as international legal and humanitarian initiatives. Significant attention is paid to public diplomacy and information strategies, which have become an effective tool for countering Russian propaganda and forming a global coalition supporting Ukraine. The achievements and limitations of diplomatic efforts are evaluated, and Ukraine's security, humanitarian, and economic challenges are outlined. Lessons from previous miscalculations of diplomacy are identified, and a forecast for its future development is formulated in the context of forming a new architecture of European and international security.